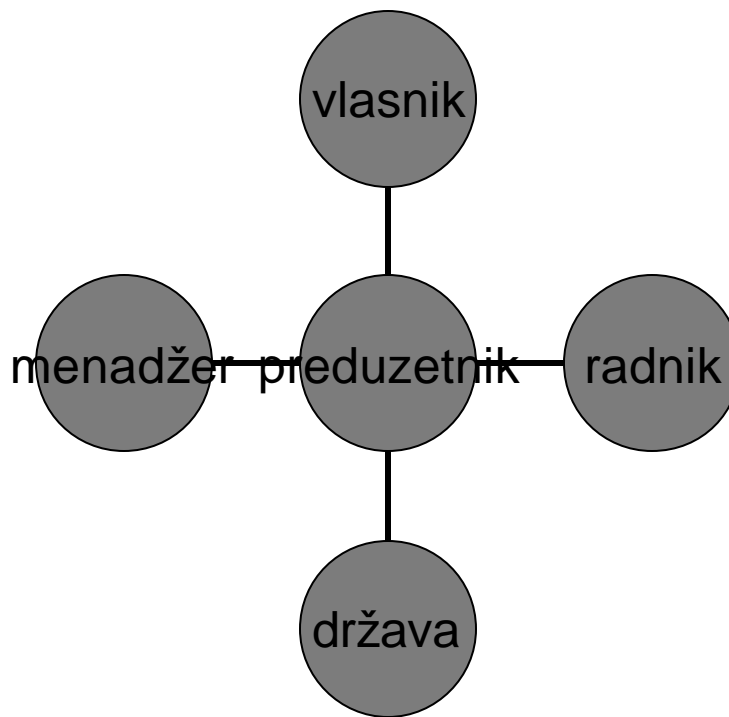

**EFEKTI GLOBALIZACIJE NA
POLITICKI SISTEM ZEMALJA U
TRANZICIJI IZ UGLA CRNE GORE**

Prof. dr Rade Ratkovic

CINIOCI PREDUZETNIŠTVA U TRŽIŠNOJ PRIVREDI

Vlasnicke funkcije

- Alokacija resursa: ulaganje kapitala u razne poduhvate
- Kontrola upotreba kapitala: dnevna kotacija dionica, učešće u organima upravljanja, neposredno upravljanje u preduzecima
- Određivanje cijena kapitala: putem kupoprodaja

VLASNICKE FUNKCIJE

- Snošenje rizika upotrebe kapitala: garantna supstanca preduzeca, a kod personalnih društava i vlasnika
- Socijalna stabilnost korporacije: održivost na duži rok, uprkos stalnoj cirkulaciji vlasništva

NOSIOCI KONTROLNOG PAKETA DIONICA

PREDUZETNIK-enterpriter

- Pribavlja kapital od vlasnika
- Pribavlja investicione kredite
- Investira kapital i kredite u razne poslovne poduhvate
- Kreira preduzece i njegov razvoj
- Organizuje posloводство
- Sjedinjuje cinioce proizvodnje:
rad,kapital,imovinu

MENADŽER

- Vodi tekuci proces rada
- Brine o ekonomiji inputa
- Donosi rutinske provedbene poslovne odluke
- Stara se o izvršenju ugovora
- Kombinuje raspoložive resurse sa ciljem optimizacije dobiti

DRŽAVA

- Osigurava preduzecu pravni status titulara-
lege entity
- Postavlja pravila o odnosima vlasnika,
preduzetnika, menadžera i radnika i
sankcioniše njihovu primjenu
- Obezbjeduje makroekonomsku stabilnost i
slobodu preduzetništva-faktor stabilnosti

RADNIK

- Obavljanje radnih operacija
- Participacija u vlasništvu
- Participacija u menadžmentu
- Participacija u socijalnom partnerstvu

PREDUZETNICKA OKOLINA

okolina

Politicko pravna

ekonomska

PREDUZECE
Struktura
Kultura
Resursi

tehnološka

Socijalno kulturna

PREDUZETNICKA OKOLINA EKSTERNA

- Politicko pravna: turisti, dobavljači, dionici
- Ekonomska: turisti, konkurencija, strukovna udruženja, makro ekonomska politika
- Socijalno kulturna: nevladine organizacije, vladine organizacije, socijalne promjene
- Tehnološka: energetika, informatika, tehnika, tehnologija, ekologija

PREDUZETNICKA OKOLINA

INTERNA

- Organizaciona struktura: klasicna, kruta (pocetna, funkcionalna, divizijska), neoklasicna, poluadaptibilna (matricna, projektna), savremena, adaptibilna (procesna, mrežna)
- Organizaciona kultura: kultura (moci, uloga, zadatka, osoba)
- Organizacioni resursi: fizicki, ljudski, informacijski, finansijski

OBLICI PREDUZETNIŠTVA PREDUZECE

- Preduzece(P) je entitet(E)
- P#ET(Etablisman-sredstava koja koristi)
- P#V(vlasnika); P#R(rad); P#K(kapital)
- Kapital svojstva: bez monopola na inicijativu, odgovornost, vrhovni autoritet i raspolaganje profitom
- $P=ET+V+R$, sinergetski zbir koji formira E

GLAVNA SVOJSTVA PREDUZECA

- osnovna jedinica proizvodnje(usluge)
- Pod jedinstvenom upravom
- Rad za tržište i u okviru tržišta
- Maksimiranje profita na dugi rok
- Preduzece je izrazita profitna organizacija, gdje nema profita nema preduzeca,
- $P=PROF$ (profit)

GLAVNI KRITERIJI RAZVRSTAVANJA PREDUZECA

- NACIN
PRIBAVLJANJA
OSNIVACKOG
KAPITALA
- ODGOVORNOST U
PRAVNOM
PROMETU
- PORESKI ASPEKT

INOKOSNA
PREDUZECA

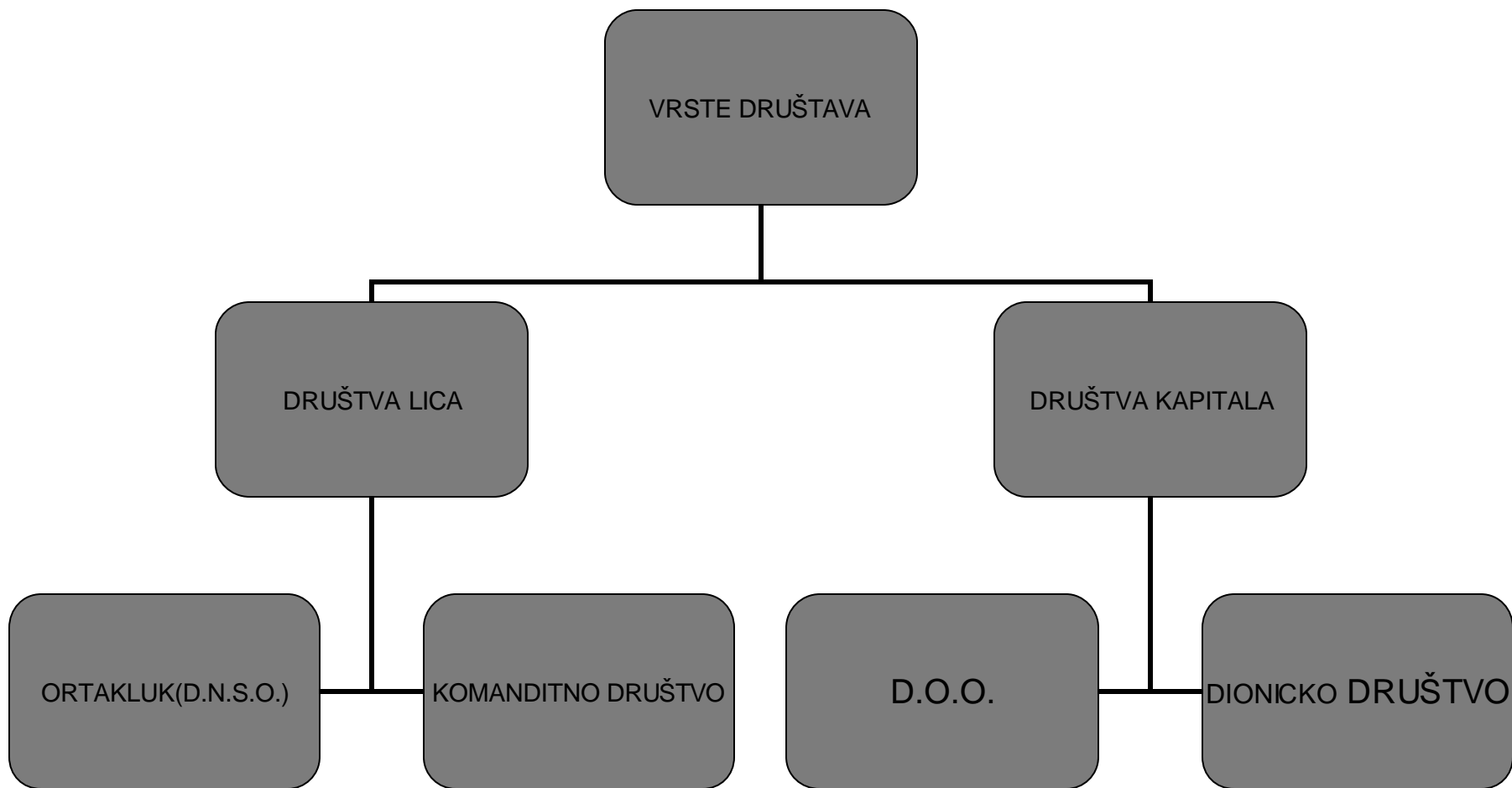
DRUŠTVA LICA

DRUŠTVA KAPITALA

OPŠTE KARAKTERISTIKE PREDUZECA

vrsta društva	Nacin pribavljanja osn. Kap.	Pravni položoj-odgovorn.	Poreski aspekt
Inokosna preduzeca	Ulog samog vlasnika slobodan	imovina preduzeca i vlasnika	Dohodak, a ne profit
Društva lica	Slobodni ulozi ortaka	Imovina preduzeca i ortaka	Dohodak, a ne profit
Društva kapitala	Obavezni i slobodni ulozi osnivaca	Imovina preduzeca i ulozi(akcije) osnivaca	Profit

PRAVNE FORME PREDUZECA

GLOBALIZACIJA POJAM

- Globalizacijom se naziva treća faza procesa internacionalizacije u svjetskoj privredi (OECD 1992) . U prvoj fazi, od Drugog svjetskog rata do kraja šezdesetih godina, glavnu ulogu je odigrala svjetska trgovina, a stepen internacionalizacije se mjerio udjelom u svjetskom izvozu.

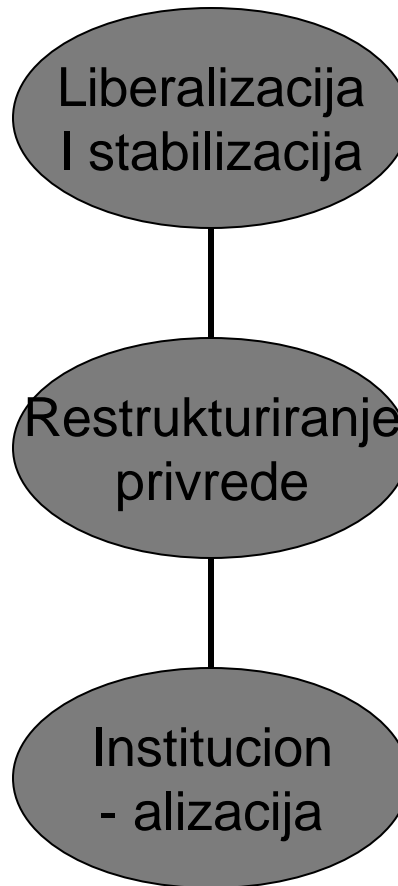
GLOBALIZACIJA

- predstavlja višedimenzionalan proces.
- U politickoj sferi ona podrazumijeva razvoj demokratskog sistema i ustanova, širenje demokratske prakse, odsustvo diskriminacije, prihvatanje pravnih i regulativnih standarda u skladu sa principom vladavine prava.
- U ekonomskoj sferi globalizacija podrazumeva rušenje svih barijera u kretanju kapitala, povećanje međunarodnog udjela u trgovini robom, ekspanziju transnacionalnih kompanija, porast stranih direktnih investicija, uvećanje do neslučenih razmjera brzine i obima finansijskih transakcija.
- Pored toga, globalizacija dovodi do krupnih promjena u sredstvima komunikacije, nauci i tehnologiji ali i do promjena u kulturno-ideološkoj sferi koje se manifestuju stvaranjem, svojevrsnog globalnog sistema vrednosti i morala.

OBUHVAT GLOBALIZACIJE

Globalizacija trzista	Jedno medunarodno tržište
Globalizacija poslovanja	Širenje poslovnog razvojnog horizonta na svjetsko tržište
Globalna industrija	Širenje industrijske konkurencije na sve zemlje
Globalno preduzece	Orijentacija na tržište preko nacionalnih i geografskih granica
Globalni potrosac	Homogenizacija zahtjeva potrošaca na svjetskom planu
Svjetsko trziste	Podsticaj tržišta velikih razmjera

TRANZICIJA PO ŠEMI GLOBALIZACIJE

RAZVOJ INSTITUCIJA

formalne institucije	neformalne institucije
<p>ustavi, statuti, obicajno pravo, zakonski i drugi propisi. Formalne institucije određuju politicki sistem (strukturu vlasti, gradanska prava, upravljacku strukturu), ekonomsku strukturu (svojinska prava, ugovore), mehanizam i sistem prinude, odnosno institucije koje obezbeduju njihovo poštovanje (sudstvo, policija).</p>	<p>Kad su u pitanju neformalne institucije one obuhvataju skup društvenih normi poput tradicije, obicaja, moralnih vrijednosti, religijskih vjerovanja, kao i sve druge norme ponašanja usvojene tokom vremena. Neformalne institucije proisticu iz iskustva, tradicionalnih vrijednosti i drugih faktora koji uticu na subjektivnu percepciju pojedinaca o svijetu u kome žive.</p>

EVOLUTIVNE PROMJENE

- Promjene u formalnim institucijama mogu biti izazvane dejstvom endogenih i egzogenih faktora.
- U prvom slucaju, promjena formalnog institucionalnog poretka ima za cilj sankcionisanje promjena koja su se vec pojavile ustaljenom interakcijom ljudi i koje su položile ispit vremena.
- Kada su u pitanju ovakve promjene formalnih pravila, koje nastaju u sistemu, može se pretpostaviti da su one uskladene sa važećim neformalnim institucijama u društvu.
- Postojanje sklada između formalnih i neformalnih promjena jaca stabilnost u društvu.

EVOLUTIVNE PROMJENE

- Rijec je o endogeno izazvanim promjenama formalnih pravila kojima se stvaraju nove ili se postojece institucije prilagodavaju novonastalim odnosima
- Evolutivna promjena institucija jaca interakciju formalnih i neformalnih pravila u društvu i redukuje transakcione troškove.
- Ove izmene nastaju usljed tehnoloških promjena i endogenih poremećaja koji menjaju relativnu cijenu ekonomskih i politickih promjena i, istovremeno, jacaju uvjerenje ekonomskih aktera da mogu uvecati svoje blagostanje cineci stvari drugacijim.

VAŠINGTONSKI KONSENZUS

- Uticaj globalizacije na proces tranzicije u inicijalnoj fazi manifestovao se uvidu dominacije strategije reformi poznate pod nazivom Vašingtonski konsenzus.
- Eksponenti ovog shvatanja polaze od toga da je svijet zakoracio u doba "naucno-tehnicke" civilizacije u kojoj tehnicka i ekonomska efikasnost predstavljaju univerzalni društveni sadržaj pa je onda na toj osnovi moguća i jedinstvena institucionalna infrastruktura.
- Problem tranzicije bivših socijalističkih zemalja može se rešiti racionalnim oblikovanjem političkih i ekonomskih institucija po unapred utvrđenom modelu.

VAŠINGTONSKI KONSENZUS

- Ovaj koncept favorizovan od strane medunarodnih finansijskih institucija i preporucivan kao univerzalan recept za izgradnju tržišne privrede, kada je u pitanju razvoj novih institucija zasniva se na jakoj veri u socijalni inženjering.
- Sistem centralnog planiranja zasnovan na dominantnoj državnoj svojini se pokazao neefikasnim i treba ga zamijeniti sistemom koji se pokazao uspešnim.
- Ovakav pristup D. Stark objašnjava na sledeci nacin: "zavedeni, ocigledno, superiornijom efikasnošću i rezultatima kapitalističkih institucija, ovi prijedlozi kreću od pogrešnog zaključka da kapitalističke institucije mogu biti preslikane putem instrukcija, dok dublja i podesnija komparativna analiza ukazuje da je krah socijalizma i nastao upravo kao posljedica pokušaja da se svi ekonomski procesi organizuju prema unapred utvrđenom planu tj. instrukcijama".

ISKUSTVA CRNE GORE

1. formalne institucije uvedene ali nedovoljno funkcionišu
2. Jak uticaj neformalnih institucija
3. Promjene nijesu evolutivno tražene, vec nametnute
4. Privatizacija nije uvela pravo korporativno upravljanje

ISKUSTVA CRNE GORE

- Tržište de facto monopolisano
- Tržišni ili “ilirski” paradoksi na berzama
- Jednostranacni sistem zamijenjen jednostranacnom dominacijom
- Parlamenti fingiraju
- Sudska, izvršna i zakonodavna vlast zavisni od jedne partije
- Partiska kadrovska selekcija (negativna)